

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1934.

Andra kammaren.

Nr 27.

Fredagen den 20 april.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 13 och den 14 innevarande april.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 79—84, bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 26—32 samt andra lagutskottets utlåtande nr 22.

§ 3.

Vidare föredrogos herr *Walléns* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa spörsmål i fråga om utfärdande av föreskrifter om ursprungsbeteckning för importerade lantmanna- och trädgårdsprodukter; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 4.

Herr talmannen gav på begäran ordet till herr **Wallén**, som anförde: Herr *Interpellation.* talman! Enligt uppgifter i pressen av förvaltarna i Ivar Kreugers konkursbo skulle dessa hava för avsikt att låta förstöra Ivar Kreugers bekanta dagbok. Dessa uppgifter äro ägnade att väcka den allra största förvåning hos allmänheten i såväl Sverige som utlandet.

Man har svårt att förstå, vilka skäl som skulle kunna motivera en sådan åtgärd. Ehuru dagboken under utredningen omgivits med en viss sekretess, har den dock visat sig vara ett betydelsefullt dokument för klarläggandet av en del transaktioner, som icke sakna intresse för Kreugeraffärernas bedömande ur juridisk, moralisk och historisk synpunkt.

Om denna dagbok, som enligt min uppfattning måste anses utgöra en viktig källa för upplysningar rörande arten och omfattningen av Ivar Kreugers förbindelser av skilda slag, förstöres, kan man befara, att allmänheten får den uppfattningen, att icke alla fakta framlagts för offentligheten. Dessutom lämnas fältet fritt för misstänkliggöranden mot personer, som icke alls haft med Kreugeraffären att göra.

I anslutning till dessa synpunkter får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet framställa följande spörsmål:

1) Har herr statsrådet uppmärksammat, att förvaltarna i Kreugerkonkursen enligt dagspressen hava för avsikt att låta förstöra Ivar Kreugers dagbok?

2) Är det herr statsrådets avsikt att, om denna uppgift visar sig riktig, söka förhindra en dylik åtgärd?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 5.

Interpellation. Herr **Hagberg** i Luleå, som nu erhöll ordet, yttrade: Herr talman! I Ume-och Vindelälvarna ha AK-arbetarna gått ut i strejk. Strejken utbröt först sedan AK-arbetarna genom upprepade hänvändelser till myndigheterna sökt ernå underhandling om missförhållandena på arbetsplatsen. AK-arbetarna ha dels vänt sig till den lokala AK-representanten, dels till AK i Stockholm.

Missförhållandena på arbetsplatsen, vilka föranledde framställningarna om förhandlingar, gällde lönerna, förläggningarna och ett företaget, bryskt och enligt arbetarnas uppfattning orättvist avskedande av sex arbetare. AK-lönen vid arbetet ifråga är fastställd till maximum daglön 4:50 samt vid ackord 6 kronor. Trots det hårdaste arbete kunde arbetarna dock ej på ett flertal arbetsplatser, enligt uppgift, ens gå upp till 4:50 om dagen. De ha därför begärt löneförhöjning med en garanterad ackordsförtjänst av 6:50 om dagen.

Missnöjet med förläggningarna kan belysas med följande exempel från Sundö: 20 man äro där inhysta i en liten dragig timmerkoja. Sängplatserna äro byggda på bara marken och arbetarna måste ligga som packade sillar för att få plats. Kojan är kall och dragig och måste eldas dygnet runt. På nätterna fryser vattnet till is inne i kojans. Dess invånare uppges också som en följd av tillståndet ha drabbats av förkylningssjukdomar.

Den frisinnaade Västerbottens Kuriren erkänner efter en undersökning, att det finns åtskilligt fog för de stridande arbetarnas missnöje. Med hänsyn till att tidningen förutser att konflikten kan bli ett led i en flottningkonflikt av betydande omfång tillstyrker Västerbottens Kuriren förhandling med de strejkande. Denna tidning, som står landshövdingen i Västerbotten nära, skriver:

»Sedd mot denna bakgrund ter sig situationen vid flottledsbyggena allvarsam. De som skola sköta spelet vid ordnandet av själva flottningarna ha ett tungt ansvar att bära. De måste handla med takt och omdöme, om de inte skola riskera att missnöjet tar fart, så att en konflikt av tämligen begränsad räckvidd djupnar till en omfattande oro upp efter älvarna. Takt och omdöme äro inte att översätta med kapitulation från någondera partens sida. Men man skulle kanske kunna översätta det med förhandlingsvilja.»

Jag har citerat detta uttalande därför att det ytterligare belyser den bryskhet, varmed AK-myndigheterna härvidlag gått tillväga mot arbetarna. Men myndigheterna ha inte nöjt sig med att vägra underhandling. De ha *dels* organiserat uppseendeväckande vräkningar av AK-arbetarna och *dels* anskaffat strejkbrytare, på ett sätt, som uppenbarligen strider mot direktiven.

Vid anskaffningen av strejkbrytare har man engagerat folk, som uppenbarligen inte skulle kunna komma ifråga som reservarbetare, därest man skulle följt direktiven. Jag återger ur Norrskensflamman följande förteckning:

Sven Nordin, Penglund, hem.äg.son. Ekonomiskt välbärgad.

Hubert Granström, Gransele. Ekonomiskt välbärgad.

Alfred Granström, Harrsele. Aldrig varit arbetslös. Hustrun folkskollärarinna.

Ivar Lindgren. Välbärgad bondson. Ej arbetslös.

Hugo Vesterlund, Östersel, Vännäs. Välbärgad bondson.

Emil och Enar Fredriksson, Nygård. Välbärgade bondsöner. Värvades från annat arbete till blockadbryteri.

K. F. Bäckström. Självägande bonde, välbärgad.

Helge Forsgren, Nygård, självägande bonde med förmögenhet.

Konrad Hedman, Nygård, Vännäs. Ledamot av kommunalnämnden och ledamot av arbetslöshetskommittén. Välbärgad.

Nestor Andersson, Harrsele. Förmögen bonde.

Konrad Sandström, Harrsele. Förmögen bonde.

Interpellation. (Forts.)

Valle Jakobsson, bondson. Förmögen.

Ragnar Jakobsson, förmögen slaktare.

Karl Bernhardsson, bondson, förmögen.

Alfons Olsson, Högås. Lämnat sin förut innehavda plats för blockerat arbete.

300 arbetare skola enligt meddelande vräkas från bostäderna. Den vräkning, som hittills skett, har tydligen företagits, utan att vederbörande erhållit tillstånd därtill. Arbetarna ha brutalt fösts ut ur baracken, varefter densamma rivits. När detta skedde i Selsforsen höllo arbetarna just på att äta, men fingo avbryta sin måltid.

Jag har ansett det vara nödvändigt att dessa förhållanden bli föremål för ett offentligt ställningstagande från regeringens sida. Jag anhåller därför om kammarens tillstånd att till hans excellens herr statsministern få framställa följande frågor:

Äro förhållandena vid Ume- och Vindelälvarna bekanta för herr statsministern?

Kan man förvänta, att regeringen snabbt ingriper, förbjuder alla vräkningar och tar initiativ till underhandlingar med arbetarna?

Ämnar regeringen ingripa mot den värvning av strejkbrytare, som här ovan påtalats?

Jämväl denna framställning blev på begäran bordlagd.

§ 6.

Ordet lämnades härefter till herr **andre vice talmannen**, som anförde: Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta, att å morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden skola uppföras först statskottets utlåtanden n:ris 79—84, därefter andra lagutskottets utlåtande nr 21 och sist bankoutskottets utlåtande nr 26.

Denna hemställan bifölls.

§ 7.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från bevillningsutskottet:

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 243 med förslag till vissa ändringar i och tillägg till gällande tulltaxa;

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 31 januari 1932 (nr 17) om accis å silke;

nr 176, i anledning av väckt motion angående tullskyddet för pälsverk;

nr 177, i anledning av väckt motion angående åvägabringande av ett särskilt skattesystem för sjöfolk; och

nr 178, i anledning av väckt motion angående ändringar i mantalsskrivningsförordningen;

från första lagutskottet:

nr 191, i anledning av väckta motioner om uppställande av legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m.;

nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bevisning genom sakkunnig m. m.;

nr 193, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 18 kap. 13 § strafflagen ävensom i ämnet väckta motioner;

nr 194, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 24 mars 1916 (nr 90) angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff; och

nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 22 kap. 5 och 21 §§ strafflagen;

från andra lagutskottet, nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § 2 och 3 mom. samt 26 § lagen den 2 juni 1916 (nr 180) om skyddskoppypning; samt

från jordbruksutskottet:

nr 183, i anledning av vissa i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning i vad angår jordbruksärenden gjorda framställningar;

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående kapitalökning till fiskerilånefonden m. m.;

nr 185, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut;

nr 186, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för lån åt vissa fiskareföreningar m. m.;

nr 187, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till underhålls- och driftkostnader för undersöknings- och bevakningsfartyg för havsfiskets behov;

nr 188, med anledning av väckt motion angående anställande av egnahemskonsulenter hos egnahemsnämnderna;

nr 189, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar; och

nr 190, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående köttbesiktning och slakthus m. m.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 25, i anledning av vissa motioner, avseende ändringar i gällande tulltaxa;

nr 26, i anledning av väckt motion om införande av tullskydd för lin;

nr 27, i anledning av väckta motioner om tull å fiskfiléer samt om tull å hummer och andra skaldjur;

nr 28, i anledning av väckt motion om ökat tullskydd för ormbunkar;

nr 29, i anledning av väckt motion angående begränsning av blomsterlöksimporten;

nr 30, i anledning av väckt motion om beskattningen av utlänningars utdelning å aktier i svenska aktiebolag; och

nr 31, i anledning av väckt motion om upphävande av viss arbetsgivare tillkommande rätt till avdrag vid taxering till beskattning; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckta motioner om utredning och förslag angående tillverkning och avsättning av vin av svenska frukter och bär ävensom angående beredande av garanti för vinstgivande ersättning av ett av svenska frukter och bär tillverkat svenskt vin.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Johansson</i> i Tväråselet	under	4 dagar	fr. o. m.	den	20 april,
» <i>Olsson</i> i Staxång	»	6 »	»	»	21 »
» <i>Hansson</i> i Hönö	»	4 »	»	»	21 »
» <i>Sandström</i>	»	2 »	»	»	22 »
» <i>Skoglund</i>	»	3 »	»	»	20 » och
» <i>Westerdahl</i>	»	3 »	»	»	21 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.18 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 21 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs, men bordlades åter bevilningsutskottets betänkanden nr 25—31 och andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.

§ 2.

Herr *Walléns* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa spörsmål i anledning av uppgift i dagspressen om ett avsett förstörande av Ivar Kreugers dagbok, som nu föredrogs, bifölls av kammaren.

§ 3.

Härpå föredrogs herr *Hagbergs* i Luleå likaledes på kammarens bord liggande anhållan att till hans excellens herr statsministern få framställa spörsmål angående arbetsförhållandena vid Ume- och Vindelälvarna; och blev även denna anhållan av kammaren bifallen.

§ 4.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 263, med anhållan om riksdagens yttrande i fråga om ytterligare understöd från statens sida för fullbordande av järnvägsanläggningen Ulricehamn—Jönköping; och

nr 264, med förslag till lag om förbud mot vissa sammanslutningar.

Dessa propositioner bordlades.

§ 5.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppställningen av riksstatens utgiftssida m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kam-maren bifallen.

§ 6.

*Ang. nedsätt-
ning av rän-
tan för lån
från vissa
statens ut-
låningsfonder.*

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts statsverkspropositionen under »Utgifter för kapitalökning» gjorda framställning om nedsättning av räntan för lån från vissa statens utlåningsfonder jämte i ämnet väckta motioner. Ordet begärdes därvid av

Herr **Svensson** i Landskrona, som anförde: Herr talman! Beträffande räntan på lån från statens bostadslånefond har jag i en motion hemställt, att den-samma måtte tills vidare bestämmas till 4 %. Statsutskottet har i så måtto tillmötesgått motionen, att utskottet föreslår, att räntan måtte nedsättas till 4.5 %. Jag ber att få säga ett par ord rörande tillkomsten av min motion.

När staten första gången gick in för att bevilja lån ur bostadslånefonden — om jag minns rätt var det 1920 — uttalade sig vederbörande beträffande räntesatsen, att enär lånen voro avsedda till stöd åt bostadsbyggande, borde räntan å lånen bestämmas till så låg räntesats, att den jämförd med räntan i allmänna lånemarknaden i allmänhet låge under, och vid den tiden ansågs en räntesats av 5 % vara en ränta, som låg något i underkant, jämfört med räntan i allmänna lånemarknaden. Efter tre år, år 1923, beslöt riksdagen att sänka räntan på de tre första årens lån till 4 % under samma motivering, näm-ligen att ränteläget hade så förändrats, att det motiverade, att med hänsyn till att då beviljade lån behöfde en låg räntesats den borde från statens sida sänkas till 4 %. Sedan har under ett flertal år lån ytterligare utlämnats, och därvid har varje gång fastställts en räntesats av 5 %. Nu stå vi i år inför ett ränteläge, som är betydligt lägre än såväl år 1920 och 1923. Detta läge anser jag motiverar, att räntan kommer ned till den räntesats, som med ut-gångspunkt från vad som tidigare gällt kan anses vara skälig. Jag ber att få erinra om, att med lånen i fråga avsåg man att stödja bostadsbyggande och framför allt egnahemsbyggare, som anmälde sig, och jag ber att som min per-sonliga uppfattning få uttala, att bostadsbyggandet är en stor uppgift, bero-ende huvudsakligen på stödjande åtgärder från statsmakternas sida.

Nu stå vi i dag med en mängd låntagare, som hava mycket stora svårig-heter att fullgöra sina betalningar. Förhållandena hava blivit ändrade för dem såväl i avseende på deras inkomster som i andra avseenden, vilket gör, att det uppstått verkliga svårigheter. Från statens sida föreligger härvidlag ingen risk, enär som bekant lånen utlämnas genom städer och stadsliknande samhällen som förmedlare. Dessa stå således i direkt ansvarighet till stats-verket. Beträffande detta ansvar anser jag mig kunna meddela, att i många fall, visserligen icke i min egen stad, men i många andra fall, hava städerna ofta fått träda emellan och ikläda sig förluster på grund av bristande möjlig-het för vederbörande låntagare att fullgöra sina skyldigheter. Med hänsyn till läget på den allmänna räntemarknaden är det för närvarande också så, att städer och stadsliknande samhällen hava möjlighet att upplägga lån till bil-ligare ränta än vad statsutskottet föreslagit, ja, t. o. m. under de 4 %, varom jag motionerat. Det kan därför komma att bli en sådan konsekvens, att stä-derna komma att i stor omfattning betala in sina lån till statsverket, därmed alltså betagande åtgärden den stödjande karaktär, som staten velat lägga in i denna anordning, och taga frågan i egen hand, och de hava då också möjlig-

Ang. nedsättning av räntan för lån från vissa statens utlåningsfonder.

(Forts.)

het till att stödja sina egnahemsbyggare och bostadsbyggare i allmänhet på ett betydligt bättre sätt än vad staten har kunnat göra.

Ur dessa synpunkter har jag ansett det vara skäligt och rättvist, om staten hade kunnat sänka sin ränta till 4 %. Det hade då blivit lugnare förhållanden, och lånen hade fått den stödjande karaktär, som staten utlovat.

Jag förstår mycket väl, att när frågan sammankopplats i statsutskottet med en mängd andra utlåningsfrågor och räntesatsen i dessa fall, så har den blivit så komplicerad, och jag vågar därför icke, i synnerhet som statsutskottet är enhälligt, göra något yrkande, som innebär någon avvikelse från statsutskottets förslag. Men jag har i alla fall, herr talman, velat med några ord säga, att den stödjande uppgift, som staten ursprungligen lagt in i dessa lån från statens bostadslånefond, är i stort sett numera borteliminerad genom den ställning till räntesatserna, som riksdagen tyckes vilja intaga. Jag uttalar dock den förhoppningen, att städerna själva och de stadslignande samhällena hava förmåga och möjlighet att rätta till frågan och på egen hand utföra den stödjande uppgift, som egentligen bör åligga staten.

Häruti instämde herr *Lovén*.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av räntan för egnahemslån till statens järnvägars personal vid Notviken och Ulriksdag jämte en i ämnet väckt motion; samt

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av räntan å vissa egnahemslån från statens vattenfallsverk.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 83, i anledning av väckt motion angående ändring i sträckningen av statsbanan förbi Södertälje. *Ang. ändring i sträckningen av statsbanan förbi Södertälje.*

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 5, hade herr *Lundqvist* föreslagit, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande möjligheterna för och lämpligheten av att ändra statsbanan förbi Södertälje så, att järnvägens huvudlinje komme att gå genom staden och särskild sidolinje icke längre erfordrades.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr Lundqvist: Herr talman! Utskottets utlåtande på denna punkt är ju, som kammarens ärade ledamöter själva kunna se, synnerligen knapphändigt. Den ledning, som utlåtandet lämnar de enskilda ledamöterna här i kammaren till ett sakligt bedömande av frågan, är skäligen minimal. Det hade givetvis varit av synnerligen stort värde, om vid utskottets utlåtande hade funnits fogat ett officiellt utlåtande från järnvägsstyrelsens sida. Jag misstänker,

Ang. ändring i sträckningen av statsbanan förbi Södertälje. (Forts.)
att litet var funnit det värdefullt att på detta sätt få en uppfattning om huru den ansvariga statsbaneledningen ställt sig till den föreliggande frågan. Det har vidare upplysts mig, att även Södertälje stad skulle skriftligen hava hänvänt sig till utskottet i denna fråga. Icke heller detta anser sig utskottet böra meddela och naturligtvis ännu mindre låta riksdagens ledamöter taga del av. Jag måste, herr talman, säga, att hela uppläggningsen av detta ärendet från utskottets sida synes mig vittna om, att man inom utskottet icke vare sig själv har ingått på någon mera ingående och saklig prövning av den fråga, som det här gäller, eller varit särskilt intresserad av att frågan skulle i kammarna bli föremål för någon dylik saklig prövning. Jag beklagar detta, herr talman — icke alls för min egen räkning, ödet att få en motion avslagen delar jag med så många andra av kammarens ledamöter, att jag kan bära det med mycket stort jämnmod — men jag beklagar det med hänsyn till den sak det här gäller.

Att nu få riksdagen med på en uppfattning diametralt motsatt den, som intages av ett enhälligt statsutskott, vet jag redan på förhand är omöjligt. Då konstaterar jag emellertid, och detta med en viss tacksamhet, att statsutskottet åtminstone icke har vågat sig på att i något avseende bestrida riktigheten av vad jag i motionen har anfört. Godtagandet från statsutskottets sida sker ju visserligen i något vaga ordalag; jag ber att få citera: »Tvivelsutan är stambanans nuvarande sträckning etc. — — såväl trafiktekniskt som trafikekonomiskt mindre fördelaktig.» Om statsutskottet i någon form hört järnvägsstyrelsen, är jag ganska förvissad om, att utskottet fått en ganska förbehållslös bekräftelse på riktigheten av vad i motionen uttalas. De gångna årens erfarenhet har nämligen med all tydlighet visat, att de farhågor, som på sin tid uttalades av den dåvarande statsbaneledningen emot den linjesträckning, som vi nu hava, voro i allra högsta grad välgrundade. Faktum är, att den nuvarande anordningen såväl ur allmänhetens synpunkt som ur driftsekonomisk synpunkt är icke bara, som statsutskottet erkänner, mindre fördelaktig, utan den är i allra högsta grad ofördelaktig, och den omöjliggör — jag tvekar icke att säga detta — en tillfredsställande avveckling av trafiken här, en trafik, som ju är utomordentligt livlig och som dessutom ökas avsevärt för varje år.

Med hänsyn till såväl järnvägens som trafikanternas intressen skulle det därför obestriddligen hava varit en utomordentlig fördel, därest en linjeomläggning hade kunnat komma till stånd på sätt som i motionen antytts, och jag vågar därför påstå, att rent sakligt sett är det i motionen framställda utredningskravet mycket starkt motiverat. På grund härav och då här endast begärts en förutsättningslös utredning rörande möjligheterna och kostnaderna för samt lämpligheten av en ändring av den nuvarande erkänt olämpliga linjesträckningen, så har jag för min del mycket svårt att förstå, att utskottet ansett sig böra avstyrka motionen, och detta så mycket mera, som, såvitt jag förstår, utredningen i frågan hade kunnat verkställas inom järnvägsstyrelsen och därför icke heller behövt draga några som helst nämnvärda kostnader.

Jag har, herr talman, frågat mig vad skäl statsutskottet möjligen kan hava haft för sin avvisande hållning, och jag har frågat mig, om det möjligen kunde vara rädslan för de stora kostnader, som en eventuell ombyggnad komme att draga. Ja, det är klart, herr talman, att kostnaderna måste komma att röra sig om betydande belopp. Jag ber dock att få betona för kammarens ärade ledamöter, att ännu hava inga som helst kostnadsberäkningar verkställts. Det är möjligt, att kostnaderna komma att bli av ungefär den storleksordning, som framgår av den siffra, utskottet har anfört i sitt betänkande. Jag vill

Ang. ändring i sträckningen av statsbanan förbi Södertälje. (Forts.)
icke bestrida det. Personligen tror jag emellertid, att denna siffra åtminstone ligger i överkant. Säkerligen skulle emellertid de besparingar, som vunnes genom omläggningen, komma att bli så stora, att de i varje fall skulle kunna förränta ett kapital på 2 å 3 miljoner. Då därtill kommer, att det allmänna i dessa tider under alla förhållanden måste årligen offra åtskilliga tiotal miljoner kronor på mer eller — jag skulle nästan kunna säga — mindre behövligen arbeten bara för att ge sysselsättning åt eljest arbetslösa, kan jag för min del icke finna, att det skulle vara något så förskräckligt avskräckande, om riksdagen, efter det en utredning verkställt, skulle finna anledning till att anvisa en del av dessa många arbetslöshetsmiljoner till det arbetsföretag, som jag här har ifrågasatt. Det synes mig tvärtom vara ganska, för att icke säga synnerligen välbetänkt, om åtminstone någon del av dessa betydande medel, som offras för arbetslösheten, finge användas för sådana ändamål, som det här ifrågavarande, som obestriddligen för framtiden skulle komma att betyda stora besparingar för det allmänna. Jag vill också särskilt understryka, att jag i motionen har angivit som en uttrycklig förutsättning, för att en omläggning överhuvud skulle komma till stånd, att vi hava denna arbetslöshet och att för den måste offras på detta sätt många tiotal miljoner kronor.

Jag kan alltså icke med bästa vilja i världen godkänna kostnadsskålet såsom avgörande motiv för avslag på en motion, som icke går ut på något annat än en förutsättningslös utredning av denna fråga.

Det andra skälet, som möjligen kan hava föranlett statsutskottet att taga på denna motion på det sätt, som utskottet har gjort, är kanske någon sorts hänsyn till riksdagens auktoritet. Riksdagen har ju tidigare, då det gällt sträckningen av denna järnvägslinje, intagit — det skall gärna erkännas — en synnerligen vacklande hållning, för att icke använda några starkare uttryck — ena året ett beslut, andra året ett alldeles motsatt — och jag kan ju därför till nöds förstå, att statsutskottet icke har funnit det särskilt lockande att indirekt inbjuda riksdagen till att nu återigen upptaga denna fråga till ny saklig prövning. Jag tror emellertid icke, att man stärker riksdagens anseende genom att på detta sätt försvara en dålig sak. Och man kommer icke heller förbi frågan på detta sätt. Ty även om, som jag förstår blir fallet, riksdagen nu avslår denna motion, så är jag övertygad om, att riksdagen ändå vid en senare tidpunkt kommer att på nytt bliva påmind om misstaget av år 1912. Dyrbara och omfattande ändringar, ny- och ombyggnader, torde nämligen under alla förhållanden bli ofrånkomliga, om det överhuvud taget skall bliva möjligt att framdeles, då trafiken, som vi väl skola hoppas, har ytterligare stegrats, någorlunda nöjaktigt tillgodose trafikens krav.

Så utomordentligt önskvärd, herr talman, som en ändring av här ifrågavarande statsbanelinje ur saklig synpunkt är, och då, såvitt jag vet, bebyggelsen i Södertälje ännu icke framskridit så, att den lägger hinder i vägen för en ur olika synpunkter fullt tillfredsställande lösning av denna fråga, anser jag det för min ringa del oklokt att intaga den lätt avfärdande hållning, som statsutskottet här intagit; och jag vill i varje fall för min del icke på något sätt göra mig medansvarig i en liknande hållning från riksdagens sida. Jag har därför icke heller velat låta statsutskottets uttalande i denna punkt stå alldeles oemotsagt i kammarens protokoll, och jag vill icke heller gå med på utskottets hemställan.

Jag yrkar, herr talman, avslag på utskottets hemställan och bifall till den av mig i ärendet väckta motionen.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag skall icke nämnvärt förlänga denna debatt. Men jag antecknade på utskottsutlåtandet ett par saker, som

Ang. ändring i sträckningen av statsbanan förbi Södertälje. (Forts.)
motionären framhöll. Den ena var avsaknaden av kännedom för riksdagens ledamöter om hur ärendet låg till, vilken han särskilt efterlyste, och den andra var anmärkningen, att man icke hade avtryckt de handlingar i ärendet, som eventuellt kommit utskottet till handa.

Beträffande den första anmärkningen, avsaknaden av en redogörelse för, huru ärendet förlupit här i riksdagen, så finnes ju motionen nr 5 av herr Lundqvist själv, undertecknad den 11 januari 1934, som innehåller de data, som jag tror kunna vara tillräckliga för ett bedömande av, huru denna fråga avancerat genom tiderna. Och då den ärade motionären citerat utskottet, kan jag väl åtminstone få citera ur motionen så pass mycket, att jag nämner, att första gången frågan var före i riksdagen var år 1909. Då avslogs en kungl. proposition i ämnet. Sedan framlades frågan åter genom en kungl. proposition vid 1910 års riksdag, och då fattade riksdagen ett beslut, som i huvudsak skulle hava tillfredsställt motionären av i dag, antar jag, därest det blivit förverkligat. Men det fanns andra mäktiga intressen i och utanför riksdagen, som hade absolut klart för sig, att det var ett olyckligt beslut, som fattades på grundval av det kungl. förslaget 1910, ett kungl. förslag för övrigt, som grundade sig på järnvägsstyrelsens uttalande. Då drövo dessa intressen igenom ett upphävande av 1910 års beslut, så att år 1912 sträckningen av statsbanelinjen i fråga kom att bli den nuvarande.

Herr Lundqvist gissade alldeles rätt i slutet av sitt anförande, då han antog, att statsutskottet icke gärna ville, att riksdagen på nytt skulle göra en — ursäktat uttrycket — kovändning och säga, att det där beslutet också var gålet.

En annan sak vore, om den ansvariga järnvägsmyndigheten efter en utredning, som jag fått herr Lundqvists eget betyg på icke skulle behöva bli särskilt dyrbar, skulle finna, att den nuvarande bansträckningen är ur trafiksynpunkt fullkomligt ohållbar. Varför icke låta järnvägsstyrelsen taga initiativ då? Riksdagen kan icke, som denna fråga avancerat, honnettemang taga detta initiativ.

Så en annan sak. Beträffande den efterlysta tryckningen skall jag be att få säga herr Lundqvist, att skulle vi låta trycka alla framställningar, som komma till statsutskottet, alla promemorior, som vi under hand begära, så skulle detta bli en vidlyftig historia. Här hava vi verkligen begärt en promemoria från järnvägsstyrelsen, som mycket riktigt, om också icke i så särdeles starka ordalag, framhöll, att det kunde vara lämpligt företaga en undersökning rörande denna sak. Vi hava dessutom fått en inlaga från Södertälje stad rörande detta ärende. Men vi ansågo icke någondera inlagan med hänsyn till vår principiella inställning vara av det värde för bedömande av frågan, att dessa aktstycken borde belasta riksdagens tryckerikostnader. De voro icke av nämnvärd betydelse för utskottets möjlighet att fatta beslut i ärendet.

Jag tror, att om den ärade motionären, som ju har praktisk kännedom om svårigheterna med den nuvarande linjen, ville gå in i sin kammare och fundera litet på denna sak ännu en gång, så skulle han komma till det resultatet, att statsutskottet som sådant omöjligen kunnat intaga en annan ståndpunkt, än det här gjort.

Jag skall, herr talman, icke ytterligare förlänga diskussionen, utan anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lundqvist: Herr talman! Endast några ord. Utskottets ärade ordförande har sagt, att det skulle vara en helt annan sak, ifall järnvägsstyrelsen som sådan tog initiativ i denna fråga. Då skulle frågan också kunna

Ang. ändring i sträckningen av statsbanan förbi Södertälje. (Forts.)
bliva föremål för ett sakligt bedömande. Det är naturligtvis för mig som motionär tråkigt att höra ett sådant uttalande, som direkt säger ifrån, att då en motionär för fram ett förslag i riksdagen, kan han icke göra anspråk på att få detta behandlat på samma sätt, som om samma förslag komme fram på officiell väg. Sedan vill jag för min del också säga, att det måste vara ganska svårt för ett ämbetsverk med den utpräglade lojalitetskänsla, som behärskar våra svenska ämbetsverk, att komma och kräva ändring i ett riksdagens beslut, när samma myndighet gång på gång tidigare har sagt ifrån, huru olycklig en sådan lösning komme att bli, men riksdagen ändå desavuerat samma ledning.

Vidare har utskottets ärade ordförande som skäl för att utskottet icke på något sätt omnämnt de inkomna utlåtandena lämnat en förklaring, som jag mycket väl förstår, nämligen att, med den principiella inställning till denna fråga, som statsutskottet har, tjänade dessa utlåtanden intet positivt ändamål. Men även om — jag ber om ursäkt, högt ärade ordförande i statsutskottet — även om statsutskottet är en mycket viktig och mäktig institution i riksdagen, så ha väl ändå de olika kammarledamöterna rätt att ha sin uppfattning och det kan ju hända att andra meningar finnas i kamrarna än hos majoriteten i statsutskottet.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr **Anderson** i Råstock: Då den ärade motionären nu ifrågasätter, att motioner, som komma från enskilda ledamöter, icke skulle behandlas sakligt i statsutskottet, skall jag be att få inlägga min gensaga mot detta påstående. Vi ha gjort herr Lundqvist en mycket stor ära, då vi med anledning av hans motion infordrat en promemoria från järnvägsstyrelsen; det vill jag ha sagt ifrån. Vi hava alltså icke behandlat motionen på minsta sätt lättvindigt. Men när vi få fram sådana kostnadssiffror som i detta fall och därtill veta, huru denna fråga behandlats tidigare, tycker jag, att herr Lundqvist kunde erkänna, att vad jag tidigare sade är riktigt. Jag tycker, att han bort kunna ge det erkännandet, att vi icke gärna kunnat handla annorlunda.

Jag vill dessutom påpeka, att det är icke någon majoritet i statsutskottet, som beslutat detta, utan statsutskottet är fullkomligt enhälligt. Herr Lundqvist har tillåtit sig söka bibringa kammarens ledamöter den uppfattningen, att det endast är en majoritet inom statsutskottet, det här gäller. Även mot detta vill jag här inlägga en liten gensaga.

Herr **Lundqvist**: Jag vill endast säga, att jag icke på något sätt velat lägga in något särskilt i uttrycket majoritet. Jag erkänner och vill icke alls sticka under stol med, att statsutskottet är enhälligt i sitt avstyrkande. Jag kan dock icke se, att detta på något sätt förbättrar statsutskottets ställning i denna sak.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 9.

Vid härfpå skedd föredragning av statsutskottets utlåtande. nr 84, i anledning av väckta motioner om byggande av en statsbana mellan Heby och Horndal biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 10.

Ang. ändring
av gällande be-
stämmelser
rörande ut-
brytning av
servitut utan
sammanslagning
med skifte.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget andra lagutskottets utlåtande, nr 21, anledning av väckta motioner om viss ändring av de i lagen om delning av jord å landet meddelade bestämmelserna rörande utbrytning av servitut utan sammanhang med skifte.

Andra lagutskottet hade till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 141 i första kammaren av herrar *Nils A. Andersson* och *Karl Aug. Johanson* samt nr 296 i andra kammaren av herr *Englund m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av 3 § i 20 kapitlet lagen om delning av jord å landet, »att innehavare av servitut må erhålla samma rätt i fråga om utbrytning som innehavaren av den fastighet, från vilken servitutsrätten utgår».

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer av herrar *Hage, Olof Carlsson, Norman, Magnusson* i Kalmar, *Olovson* i Västerås och *Hansson* i Trollhättan; samt av herr *Lindhagen*.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Hage**: De motioner, som här föreligga till behandling och som andra lagutskottet yttrat sig om, beröra framför allt en Norrlandsfråga eller kanske, rättare sagt, ett mellannorrländskt spörsmål. Det är nämligen så, att särskilt i Norrland — åtminstone i vissa delar — existera i stor utsträckning s. k. skogsservitut och betesservitut, d. v. s. vissa fastigheter hava fått sig tilldelade rätt till skogsavverkning och bete på andra fastigheters ägor.

Nu har vid upprepade tillfällen i riksdagen framförts den uppfattningen — det har varit flera motioner om detta under årens lopp — att dessa servitut ofta äventyras därigenom, att t. ex. när det gäller skogsservitut, så avverkas skogen på sådant sätt, att servitutsinnehavaren icke kan uttaga den virkestilldelning av servitutet, som är avsedd med detsamma. Nu finns det en bestämmelse, som säger, att om man bestämt kan påvisa ett sådant förhållande, så kan servitutsinnehavaren få rätt att utbryta servitutet, d. v. s. han kan få tilldelning av viss skogsmark och viss betesmark. Men lagen är i detta avseende sådan, att den giver icke samma rätt till utbrytning åt servitutsinnehavaren som åt innehavaren av den fastighet, på vilken servitutet vilar. Det är detta, som nu upptagits i de motioner, som här väckts i båda kamrarna, i vilka motioner man gör gällande, att servitutsinnehavarens rätt bör vara lika stor som den rätt i detta avseende, som existerar för innehavaren av den fastighet, på vilken servitutet vilar.

Jag skall icke gå in i detaljer i denna fråga. Jag vill endast betona, att det verkligen förhåller sig på det sättet, att servitutsinnehavarens rätt till utbrytning är begränsad genom vissa inskränkande bestämmelser i lagstiftningen.

Nu har, som sagt, denna fråga flera gånger varit före i riksdagen, och varje gång har detta yrkande, som nu göres i motionerna, avslagits. Med anledning därav har man inom utskottet diskuterat möjligheten av att finna på andra vägar för att trygga servitutsinnehavarens rätt särskilt till skogstilldelning. Ty det är naturligtvis ett beklagligt förhållande, om innehavaren av ett skogsservitut på grund av gällande lag icke får den nytta av detta servitut, som är avsedd med detsamma. Det vore därför rimligt, om man på nå-

Ang. ändring av gällande bestämmelser rörande utbrytning av servitut utan sammanhang med skifte. (Forts.)

got sätt kunde vidtaga åtgärder, som bättre tryggade servitutsinnehavarens rätt. Inom utskottet har man, som sagt, försökt komma underfund med, huruvida man icke på andra vägar skulle kunna nå det avsedda målet att trygga servitutsinnehavarens rätt. En sådan väg är den, som påyrkats av vissa överlantmätare samt av lantmäteristyrelsen, att man skulle sätta in i den nu gällande skogsvårdslagen vissa kompletterande bestämmelser, varigenom servitutsinnehavarens rätt till skogstilldelning eller möjlighet att få nytta av skogsservitutet på ett bättre sätt tryggades. En annan väg, som också har föreslagits, är den, att servitutsinnehavaren skulle få rätt till utbrytande av servitutet icke blott då det kunde visas, att servitutet föröddes och äventyrades, utan även då man riskerade eller man kunde göra troligt, att servitutet försämrades och servitutsinnehavaren med anledning därav icke finge den nytta av servitutet, som vore avsedd därmed. Det skulle med ett ord bliva mindre stränga villkor med avseende på servitutsinnehavarens rätt till utbrytning.

Vi socialdemokrater hava på grundval av dessa diskussioner fört fram den frågan, huruvida man icke skulle kunna ordna saken på det sättet, och vi hava begärt en utredning därom. Nu har emellertid från herr talmannen förklarats, att ett sådant yrkande, som det vi här i en reservation framfört och som återfinnes på sidan 19 i föreliggande utskottsutlåtande, kan man här icke göra. Man kan alltså icke göra ett yrkande om en utredning rörande olika vägars framkomlighet i detta avseende, därför att ett sådant yrkande faller utanför motionernas ram. Men i utskottet hava vi haft den uppfattningen, att en sådan åtgärd som denna vore mindre långt gående än vad som påyrkas i motionerna, och därför ansågo vi, att ett dylikt yrkande fölle inom motionernas ram. Men då det nu förklarats, att så icke är fallet, kan jag under för handen varande förhållanden icke framföra ett yrkande av denna art.

Jag skall emellertid sluta med att i stället göra ett annat yrkande, som jag senare kommer till.

Jag vet redan nu, att här kommer att göras gällande, att man icke har påvisat, i vilken utsträckning sådana här missförhållanden i verkligheten existera. Ja, detta är naturligtvis riktigt, men det är ju överhuvud taget mycket svårt för motionärer att kunna göra en utredning i sådana här saker. Men man hör talas om ett eller annat fall, som inträffat ute i bygderna, och så grunder man sin uppfattning på detta. Jag vill för min del säga, att när nu denna fråga upprepade gånger förts fram i riksdagen och då särskilt av representanter för Västernorrlands län — på sin tid motionerade ju redan herr Molin i Dombäcksmark i saken — och då det ute i vissa bygder finns en opinion emot de på detta område rådande missförhållandena, så måste det säkerligen ligga något bakom dessa yrkanden och påståenden. Jag tycker därför, att det efter alla dessa framstötter och påståenden ifrån dessa bygders representanter kan vara rimligt, att man åtminstone övergår till en utredning i frågan. Då det för närvarande finns en kommitté, nämligen den s. k. sociala jordutredningen, som torde syssla med spörsmål av liknande beskaffenhet som dessa, och då jag tror, att det icke skulle åsamka statsverket synnerligen stora utgifter, om denna redan existerande kommitté finge i uppdrag att taga reda på, hurudana förhållandena på detta område äro och vilka åtgärder som i detta avseende böra vidtagas, har jag tänkt, att man skulle kunna begära av Kungl. Maj:t en utredning speciellt inriktad på de saker, som jag här antytt.

Men då nu det yrkande, som vi socialdemokrater gjort uti en reservation, som återfinnes på sid. 19 i utskottsbetänkandet, faller utom motionens ram, skall jag tillåta mig att något ändra detsamma. Jag yrkar alltså, att riksdagen måtte av Kungl. Maj:t begära en utredning i det av motionärerna be-

Ang. ändring av gällande bestämmelser rörande utbrytning av servitut utan sammanhang med skifte. (Forts.)

rörda ämnet. Jag föreställer mig, att om en sådan utredning begäres av riksdagen och även kommer till stånd, densamma kan omfatta även de synpunkter och de vägar, som jag här varit inne på, och som på ett intimt sätt beröra denna sak.

Från denna utgångspunkt, herr talman, ber jag att få yrka bifall till detta nu sist av mig framförda yrkande.

Herr Sandström: Herr talman! Jag vill först säga, att de motioner som här äro i fråga, äro synnerligen svagt motiverade, och att det redan på denna grund är mycket svårt att skänka sitt bifall till desamma. Här föreligga ju inga styrkta förhållanden utan endast en uppfattning, som av motionärerna uttalats. Enligt denna uppfattning skulle många, som inneha rätt till servitut, framför allt rätt till byggnadsvirke och vedbrand, ofta ha fått denna sin rätt i viss mån äventyrad. »Detta sker i allmänhet», heter det i motionerna, »när ägaren av den så kallade tjänande fastigheten avverkar all den skog han efter utsynning av skogsvårdsstyrelsen äger rätt att avverka.» Ja, detta är ju rätt och slätt ett påstående, för vilket varken i motionerna eller inom utskottet vid dess behandling av motionerna givits något vidare belägg. Det är nog ofta så, att de servitutsinnehavare, vilka ha ett i stamhemmanet in-tecknat skogsservitut, få en överdriven känsla av, att en avverkning, som äger rum, tar bort alltför mycket skog, och att det icke blir så mycket kvar. Detta är ofta en villa. Farhågorna äro många gång överdrivna, och det torde ofta komma att visa sig, att där en skogsdrivning gått fram, ganska mycket skog finns kvar, att arealerna äro avsevärda, och att det i själva verket icke föreligger någon fara för den som har en servitutsrätt i skogen i fråga. I detta avseende kan man även peka på det yttrande, som lantmäteristyrelsen avgivit med anledning av dessa motioner, ett yttrande, som är infordrat av utskottet. Lantmäteristyrelsen säger så här: »De inkomna yttrandena synas giva vid handen att, såvitt till vederbörande överlantmätarens kännedom kommit, icke i något län försports någon allmännare klagan över, att skogs-fångsservitut äventyrades genom att den tjänande fastighetens skog blivit för hårt avverkad.» Det är mycket möjligt, att ett och annat fall av beskaffenhet, som motionärerna tala om, inträffat, men att detta skulle förekomma i den utsträckning, att därav skulle föranledas behov av en lagstiftning på detta område, vill jag starkt ifrågasätta.

Nu säga motionärerna, att det icke finns någon möjlighet att förhindra en avverkning, som skogsvårdsstyrelse genom utsynning givit rätt till. Måhända hava nu motionärerna icke fullt klart för sig, vilka åtgärder som i detta avseende kunna vidtagas. Jag vill i detta sammanhang erinra om 5 § 2 stycket skogsvårdslagen den 15 juni 1923, däri det heter: »Ej heller må utan skogsvårdsstyrelsens tillstånd avverkning för annat ändamål än i 4 § 1 mom. 1:o) sägs äga rum i sådan omfattning, att fastigheten därigenom skulle komma att för framtiden lida brist på husbehovsskog efter ortens förhållanden.» Jag menar, att med detta stadgande tydligt sagts ifrån till vederbörande skogsvårdsstyrelse, att den vid verkställande av sina utsyningsåtgärder skall ta hänsyn till hemmanets behov av husbehovsvirke. Till detta behov av husbehovsvirke måste naturligtvis även läggas mulbete eller skogsfång, som på grund av avtal mellan ägaren av stamhemmanet och ägaren av från detta avsondrade fastigheter, antingen torp eller lägenheter, tillagts dessa senare fastigheter och in-tecknats i stamhemmanet. Härtill måste naturligtvis skogsvårdsstyrelsen också taga hänsyn. Men det kan hända, att skogsvårdsstyrelsen icke känner till alla dessa nyttjanderättsupplätelser, och en nyttjande-

Ang. ändring av gällande bestämmelser rörande utbrytning av servitut utan sammanhang med skifte. (Forts.)

rättsinnehavare, som vill ha sin rätt skyddad vid en avverkning, som skogsvårdsstyrelsen satt i gång eller verkställt utsyning för, måste därför underätta skogsvårdsstyrelsen om, att han har en viss rättighet till husbehovs- virke, som han vill skall respekteras, så att utsyningen icke sker i en sådan omfattning, att denna rättighet på något sätt äventyras. Jag är alldeles övertygad om, att 5 § i skogsvårdslagen den 15 juni 1923 är helt till fyllest för att skydda dessa nyttjanderättshavares rätt, och att det icke behövs någon vidare utredning för den sakens skull.

Men själva huvudskälet för andra lagutskottet, då det icke kunnat gå med på den tankegång, som motionärerna här haft, är detta, att om motionerna skulle vinna framgång och bli av riksdagen bifallna, man sannolikt skulle för framtiden göra det omöjligt för ägaren av en avsöndring att få en dylik rätt till skogsfång upplåten i stamhemmanet. Detta skulle verka synnerligen skadligt, när det gäller att bilda självständiga jordbruk. För att ett jordbruk särskilt i Norrland skall kunna drivas självständigt, fordras ju i allmänhet, att detsamma äger tillgång till skog. Detta behov av skog kan nu säkerställas på det viset, att man under äganderätt förvärvar en skogslott, som lägges till fastigheten i fråga. Vid ägostyckning skall ju enligt lagen den utbudna fastigheten tilldelas skog i viss mängd, s. k. stödskog. Under alla förhållanden är det önskvärt, att en lägenhetsinnehavare får tillgång till skog för husbehov och mulbete. Det har nu visat sig, att det i många fall är mycket svårt att få en skogsägare att avstå ett skogsområde. Däremot har det visat sig lättare att få honom att gå med på en servitutsupplåtelse, att han med andra ord bibehåller äganderätten till skogsmarken men medger lägenhetsägaren viss rätt att utnyttja skogen för mulbete eller skogsfång.

Utskottsmajoriteten menar nu, och lantmäteristyrelsen gör detsamma, att om man skulle gå med på dessa motioner, så skulle man för framtiden avklippa denna ytterst viktiga möjlighet att för framtiden bilda nya bärkraftiga jordbruk. Ty vilken skogsägare skulle väl vilja gå med på en dylik servitutsupplåtelse, om han icke skulle kunna vara säker på att icke omedelbart efter det att ett avtal träffats, vederbörande lägenhetsägare skulle kunna gå i författning om att få detta servitut utbrutet från fastigheten. Det är ju alldeles självfallet, att icke någon skogsägare skulle kunna våga sig på något sådant. Detta är det viktigaste skälet till att utskottet icke kunnat gå med på motionerna.

Det har ju framhållits, ifrån deras sida, som försvara motionerna, att det skulle ligga en orättvisa uti, att den härskande fastigheten — i detta fall lägenheten — icke skulle äga samma rätt som den tjänande fastigheten — d. v. s. stamhemmanet — att få en dylik servitutsrätt utbruten. Utskottet har nu i detta sammanhang erinrat om vad utskottet år 1931 beträffande en utav herr Lindhagen då väckt motion anförde, nämligen att någon befogad anmärkning icke kunde göras mot att den tjänande fastighetens ägare tillerkänts rätt att utan samband med skifte påkalla servitutsutbrytning, då en sådan utbrytning alltid för den servitutsberättigade medförde, att den relativt svagare servitutsrätten utbyttes mot den starkare äganderätten. Det blir ju med andra ord ett förmånligare förhållande för den härskande fastigheten genom ett sådant utbrytande.

Jag kanske icke behöver orda vidare i denna sak, om jag nu icke får anledning att återkomma, sedan herr Molander haft ordet, och på sakens nuvarande ståndpunkt skall jag därför inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. ändring av gällande bestämmelser rörande utbrytning av servitut utan sammanhang med skifte. (Forts.)

Herr **Molander**: Herr talman! Reservanterna ha ju inte ifrågasatt, att man skulle gå på bifall till motionerna. För min del tror jag icke heller, att ett bifall till dessa vore lyckligt, då man därigenom skulle äventyra tillkomsten av nya servitut.

Här har nu utav herr Hage yrkats bifall till ett förslag om utredning i motionens syfte, ett syfte, som ju närmast tar fasta på tanken, att servitut skulle kunna få utbrytas på servitutsinnehavarens begäran, därest det med skäl kunde antagas att ett servitut äventyrades eller kanske redan äventyrats. Nu kan man ju säga, att en dylik bestämmelse redan finnes i lagen. Men om man läser igenom vad överlantmäterna anfört i saken, finner man, att det enligt deras mening mången gång är mycket svårt att avgöra, när ett servitut verkligen har äventyrats.

Herr Sandström har här velat göra gällande, att motionärerna icke ha några sakliga motiv för sin framställning och att denna allenast bottnar i en »uppfattning». Ja, det är gott och väl om denna framställning bottnar i en uppfattning, men jag tror, att det också finns sakliga motiv för densamma. För min del brukar jag årligen få mottaga ett antal brev ifrån servitutsinnehavare, som ha rättighet till husbehovsvirke och vedbrand. Men om nu vederbörande skogsägare antingen kalavverkat sin skog eller hänvisat servitutsinnehavaren att hugga sin ved på avlägset, kanske flera mil ifrån hans torp belägna platser, så förstår man ju, att servitutsinnehavaren icke har någon nytta av ett dylikt servitut. Lantmäteristyrelsen har också anfört, att det är huvudsakligen inom Västernorrlands län, som dylika servitut förekomma. I varje fall har nu överlantmätaren i Västernorrlands län i sitt yttrande anfört, att antalet servitut i Västernorrlands län torde uppgå till ett femsiffrigt tal. De äro sålunda minst 10,000, men förmodligen äro de väl 20,000.

Fyra överlantmätare hava tillstyrkt bifall till motionerna, och jag undrar verkligen, huruvida dessa fyra överlantmätare också basera sina tillstyrkanden på bara en »uppfattning». De äro ju dock ämbetsmän, som tagit befattning med denna sak i det levande livet. Överlantmätaren i Västernorrlands län har icke tillstyrkt bifall till motionerna. Han har uti ett yttrande, som är återgivet på sid. 12—14 i utskottsutlåtandet, kommit till följande uppfattning: »Ehuru enligt min ovan uttalade mening motionen knappast torde, åtminstone för närvarande, komma att bifallas, håller jag dock före, att det enbart skulle vara till nytta, om på grund av motionen utredning igångsattes för klarläggande av de spörsmål rörande servitut i skogsfång och mulbete, varav det i motionen upptagna omfattar allenast en om ock viktig del. Helt visst komme en dylik utredning att sätta sina spår i lagstiftningen och skulle i varje fall leda till ovärderlig tjänst ej mindre för de jordägare, som därav äro berörda, än även för fastighetskrediten samt framför allt för de tjänstemän, som i sin gärning hava att taga en ingripande befattning med dessa i många avseenden så svårbedömliga frågor, beträffande vilka uppfattningarna i väsentliga delar visa synnerligen stora skiljaktigheter.»

Märk väl, att det är överlantmätaren i Västernorrlands län eller det län, som enligt överlantmätarens egen uppskattning har minst 10,000 dylika servitut, som yttrar detta, och man torde väl kunna säga eller åtminstone antaga, att en överlantmätarens under ämbetsmannans ansvar avgivna yttrande icke grundar sig bara på en lös uppfattning. Det måste väl i stället grunda sig på de erfarenheter, som man har ifrån handläggningen utav de spörsmål, som motionärerna här ha yrkat, att man skulle taga itu med.

För övrigt skulle jag vilja samspråka ytterligare via en sådan här servitutsinnehavare med herr Sandström. Det är en i Ådalslidens socken i Västernorr-

Ang. ändring av gällande bestämmelser rörande utbrytning av servitut utan sammanhang med skifte. (Forts.)

lands län, jag vågar säga synnerligen aktad, man som själv fått sitt servitut utbrutet. Han har skrivit till motionären bland annat följande: »Jag har själv fått vidkännas ett sådant förfarande, när mina skogsrättigheter, efter begäran av stamfastighetsägaren, föregående år blevo utbrutna. Stamhemmanets skogsmark var då fullständigt skövlad och inte bara kalavverkad i sin helhet förutom på ett par mindre områden, där skogsvårdsstyrelsens förbud för avverkning räddat en del ungskog.

Varje person, som en liten smula känner till skogsförhållandena och återväxtmöjligheterna, förstår nogsam, att värdet av under sådana förhållanden utbrutet servitut blir mindre än intet. På skogsmark med svag bonitet dröjer det ju flera mansåldrar, innan något som helst gagnvirke kan uttagas och följden blir att servitutsägaren får det tvivelaktiga nöjet betala skatt för en egendom, som intet avkastar under flera generationer. Samma egendom, som han förvärvat till stöd och nytta för sig och sina efterkommande, blir i stället en tunga.»

Jag skall, herr talman, icke uppehålla debatten längre. Jag förstår, att man är så pass blodtörstig, att det här kommer att avslås. Jag tror mig emellertid kunna lova ut, att frågan skall komma upp på nytt igen, ty för åtminstone Västernorrlands län, som ju också herr Sandström representerar, är det här en tämligen betydande fråga. Jag förvånar mig emellertid icke på något sätt över att skogs- och mulbetesinnehavarna icke skrivit till herr Sandström, men det är möjligt, att man får uppmana dem att också skicka några brev till honom, så att han även får reda på, att det här icke bara är fråga om en uppfattning hos vissa motionärer, utan att det är ett livsvillkor för åtskilliga hundra- och kanske tusentals innehavare av sådana här servitut.

Jag skall be, herr talman, att få ansluta mig till det yrkande, som herr Hage framställt.

Herr *Norén* instämde häruti.

Herr **Sandström**: Herr talman! Beträffande herr Molanders sista upplysning angående den lägenhetsägare i Ådalsliden, som fick ett så dåligt utbrutet servitut, kan det ju snarare tala emot motionerna, ty det visar, att det var ingen fördel för honom att få sitt servitut utbrutet. Det kanske varit bättre för honom att sitta kvar med servitutet och vänta, att återväxt skulle äga rum, och att han åter skulle komma i besittning av de fördelar, som han tidigare haft.

Felet var naturligtvis det, att han — som jag nämnde i mitt första anförande — icke på ett tidigt stadium satt sig i förbindelse med skogsvårdsstyrelsen för vidtagande av de åtgärder, som varit möjliga. Då skulle det aldrig gått så långt, att den här servitutsutbrytningen kommit till stånd.

Överlantmätarens i Västernorrlands län yttrande finns intaget i utskottets utlåtande. Lantmäteristyrelsen har gjort en sammanfattning av överlantmätarnas yttranden, och av den sammanställningen framgår, att den väg, som motionärerna föreslagit, enligt deras mening icke är framkomlig. Styrelsen menar sålunda, att här ligger icke botemedlet på det lantmäteritekniska området utan på ett annat: »Ett bättre skydd för skogsfångsservituten skulle däremot, såsom vissa överlantmätare framhållit, kunna vinnas genom att i skogsvårdslagen infördes ett stadgande av innehåll, att å fastighet, som belastas av skogsfångsservitut, avverkning av skog ej får så verkställas, att servitutet äventyras eller dess begagnande avsevärt försvåras.» Det skulle

Ang. ändring av gällande bestämmelser rörande utbrytning av servitut utan sammanhang med skifte. (Forts.)

då enligt lantmäteristyrelsens mening vara fråga om vidtagande av åtgärder för skyddande av skogsfångsservitut på den vägen, men icke på lantmäteriteknisk väg.

Nu hade vi i utskottet den uppfattningen, att gällande skogsvårdslag redan är betryggande genom den formulering, som § 5 erhållit, och för övrigt kunde ju icke utskottet till prövning upptaga den väg, som anvisats av lantmäteristyrelsen, då den ju föll utanför motionernas ram och utskottet icke ansåg sig böra begagna sin initiativrätt i sådant hänseende.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hage: Herr talman! Det framgår av herr Sandströms yttrande, att herr Sandström åberopar överlantmätarnas uttalanden som motivering för sitt avslagsyrkande, men dessa uttalanden torde väl icke kunna undantagslöst anföras som stöd för herr Sandströms uppfattning. Överlantmätarnas uttalanden — åtminstone en del av dem — motivera just det yrkande, som vi gjort, och när dessa uttalanden särskilt komma från överlantmätare, som speciellt känna till dessa förhållanden genom sin dagliga gärning, tycker jag det finns allt skäl att tillmäta dem vitsord, och gör man det, då bör man följa reservationen eller det yrkande, som jag har framställt.

Jag vill förresten i detta sammanhang säga, att det framgick ju också tydligt av herr Sandströms uttalande, att han icke var alldeles övertygad om att dessa servitutsinnehavares rätt var skyddad på ett tillfredsställande sätt. Även han antydde, att man ibland måste vidtaga vissa åtgärder för att servitutsinnehavarna skulle skyddas. Han sade i det sammanhanget, att det står någonting i gällande lagstiftning om, att fastighetens behov av skog skall skyddas, men det står ingenting om att *servitutsinnehavares* skogstilldelning skall skyddas. Men herr Sandström lade utan vidare in den innebörden i den gällande lagen. När man då ser, att lagen i många fall icke tillämpas på det sättet, tycker jag det finns all anledning vidtaga en utredning, i syfte att skydda även servitutsinnehavarna.

Herr talman! Från den utgångspunkten skall jag för min del be att alljämt få yrka bifall till det yrkande, jag framställt.

Herr Sandström: Herr talman! Endast ett par ord till herr Hage.

Av utskottets utlåtande framgår, att så gott som alla överlantmätarna avstyrkt bifall till motionerna, och det är ju ingenting vidare att tala om den saken.

Beträffande mitt huvudmotiv för avstyrkandet var det icke det, som herr Hage sade, utan mitt huvudmotiv var, som jag framhöll i mitt första yttrande, risken för att uppkomsten av nya servitutsupplåtelser skulle försvåras eller hindras och därmed också bildandet av sådana här små självständiga jordbruk i Norrland.

Herr Hage: Herr talman! Det må vara sant, att överlantmätarna i allmänhet avstyrkt den föreslagna åtgärden, men det är ju i allmänhet överlantmätare från sådana delar av landet, där dessa frågor icke äro aktuella, under det att överlantmätare från de delar av landet, där dessa frågor äro aktuella, i allmänhet tillstyrkt en utredning. Det måste väl vara det viktiga i den här saken, att man kan visa på det.

Vidare yttrades ej. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till det av

Ang. ändring av gällande bestämmelser rörande utbrytning av servitut utan sammanhang med skifte. (Forts.)

herr Hage under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talman-
nen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering be-
gärdes likväl av herr Hage, i anledning varav efter given varsel följande vo-
teringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i ut-
skottets förevarande utlåtande nr 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan,
bifallit det av herr Hage under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspro-
positionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning
av uppresningsförfarandet.

Herr talman tillkännagav att han funne tvekan kunna råda om omröst-
ningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 82 ja och
92 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att
rösta.

Kammaren hade alltså med avslag å utskottets hemställan bifallit det av
herr Hage under överläggningen framställda yrkandet.

§ 11.

Härpå upptogs till behandling bankoutskottets utlåtande, nr 27, angående
verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.

*Ang. verk-
ställd gransk-
ning av riks-
bankens sty-
relse och för-
valtning.*

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2, angående riksbankens kursdifferenskonto m. m.

Uti förevarande punkt hade utskottet gjort vissa uttalanden i fråga om bok-
föringen av riksbankens innehav av guld och utländska valutor.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Stendahl, Ernfors,*
Forssell, Leffler och *Svedman*, vilka ansett, att utskottets uttalande i berörda
hänseende bort hava annan, i reservationen angiven avfattning.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr **Leffler**: Herr talman! Bankoutskottet har under denna punkt läm-
nat en redogörelse för de viktigaste av de principer, som legat till grund för
upprättandet av riksbankens bokslut för år 1933. Utskottet har härvid med-
delat, att riksbankens guld i balansräkningen upptagits till ett pris motsva-
rande 2,480 kronor per kilogram fint guld samt att de utländska valutorna
bokförts till kurser omkring de gamla pariteterna. Pund sterling har sålunda
bokförts till en kurs av 18 kronor. Någon erinran mot de av fullmäktige så-
lunda tillämpade bokföringsprinciperna har icke framkommit inom banko-
utskottet.

Däremot har inom utskottet liksom även inom fullmäktige delade meningar

Ang. verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.
(Forts.)

uppstått med anledning av redovisningen av de kursskillnader, som uppkommit vid inköp och försäljning av guld och valutor och vilka av riksbanken samlats å det s. k. kursdifferenskontot. Detta konto har debiterats med kursskillnaden mellan inköps- och bokföringspriserna samt krediterats för skillnaden mellan försäljnings- och bokföringspriset. Saldot å detta konto utgjorde vid slutet av år 1932 25.4 miljoner kronor men minskades i bokslutet för samma år genom användande av viss del av överskottet å bankrörelsen med 6.4 miljoner kronor till jämnt 19 miljoner kronor. I dessa 6.4 miljoner ingick hela vinsten å utrikesrörelsen samt därutöver viss del av bankens vinst i övrigt. Att fullmäktige sålunda i bokslutet för år 1932 ansågo sig böra för täckande av de eventuella förlusterna å kursdifferenskontot disponera i första hand vinsten på utrikesrörelsen, torde väl närmast sammanhänga därmed, att denna vinst är av samma karaktär som de vinster och förluster, som samlas på kursdifferenskontot. När sedan saldot å kursdifferenskontot under år 1933 på grund av den betydande ökningen av riksbankens valutareserv kommit att stiga till icke mindre än 102.8 miljoner kronor vid årsskiftet år 1933/34, så hava emellertid fullmäktige icke funnit erforderligt verkställa någon nedskrivning å kontot. Denna förändrade ståndpunkt har synts reservanternas inom utskottet anmärkningsvärd, då ju den starka stegringen av saldot å kontot självfallet måste innebära ökade förlustrisker och sålunda jämväl öka behovet av nedskrivning. I varje fall föreligger icke något skäl att frångå det bokföringssätt, som tillämpades i bokslutet för år 1932, beträffande redovisningen av vinsten på utrikesrörelsen. Enligt reservanternas mening borde denna vinst, som under år 1933 uppgick till omkring 1.6 miljoner kronor, hava tillgodoförts kursdifferenskontot. Det förefaller åtminstone oss, som om det vore en klok och sund åtgärd att åtminstone i någon mån redan nu sörja för täckningen av förlustriskerna å kursdifferenskontot. Fullmäktige hava själva fäst uppmärksamheten på vilka betydande förlustrisker, som äro förenade med den stora valutabehållningen. Trots detta hava emellertid fullmäktige icke aktat nödigt vidtaga någon som helst åtgärd till förminskande av kursdifferenskontot genom disposition av årets vinstmedel. Då vi reservanter, såsom jag redan nämnt, anse, att vinsten å utrikesrörelsen genom sitt nära samband med de å kursdifferenskontot bokförda posterna bort hänföras till detta konto, ha vi ansett, att rättelse bör vidtagas i riksbankens bokslut för år 1933 på det sätt, att den bokförda vinsten minskas med 1.6 miljoner kronor. Vinsten för detta år skulle följaktligen utgöra i stället för den nu bokförda och rapporterade, 10.6 miljoner kronor, i runt 9 miljoner kronor.

På grund av vad jag nu anfört ber jag att få yrka, att kammaren ville lägga punkten 2 av bankoutskottets utlåtande nr 27 till handlingarna med gillande av det uttalande, som gjorts i den vid punkten fogade reservationen.

Med herr Leffler förenade sig herr *Svedman*.

Herr Paulsen: Herr talman! Det synes, som om reservanternas avgivit sin reservation i känslan av att fullmäktige ha velat tillfredsställa finansministerns begär efter pengar till budgeten och därför låtit vinsten på utrikesrörelsen gå till budgeten, i stället för till avskrivning på kursdifferenskontot.

Emellertid förhåller det sig på det sättet, att kursdifferenskontot är upplagt för att utvisa resultatet av handeln med guld och utländska valutor. Guldets bokföres till ett pris motsvarande 2,480 kronor per kilogram fint guld och de utländska valutorna till kurser omkring de gamla pariteterna. Köper riksbanken guld och valutor dyrare än till dessa kurser, bokföres skillnaden såsom

Ang. verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.
(Forts.)

förlust, och köper den billigare, bokföres skillnaden såsom vinst. Det hela är emellertid endast en beräkning, ty ingen människa kan för närvarande säga, om kontot kommer att utvisa vinst eller förlust, när det i sinom tid avvecklas. Därför finns det ingen anledning att blanda in vinsten på utrikesrörelsen på kursdifferenskontot. Vinsten på utrikesrörelsen är verklig vinst och bör följaktligen redovisas såsom sådan. Därför är det också enligt min och utskottsmajoritetens mening riktigt, att den inflyter i budgeten, och av denna anledning ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets uttalande.

Herr Leffler: Herr talman! Jag skall bara med några ord bemöta herr Paulsens yttrande.

Herr Paulsen nämnde själv, att ingen människa för närvarande vet, om kursdifferenskontot kommer att utvisa vinst eller förlust. Det är just detta, herr Paulsen, som är anledningen till att vi ansett det vara klokt och försiktigt av riksbanken att vidtaga alla de åtgärder, som kunna vidtagas, för att säkerställa sig mot förlust. Detta kursdifferenskonto är ännu en löpande affär, och man vet för närvarande inte, hur den kommer att utveckla sig. Vi känna ju alla till, hur osäkert allting är på valutamarknaden ute i världen, och vi kunna bli ställda inför katastrofer, som komma så snabbt över oss, att riksbanken inte har möjlighet att säkerställa den vinst, som nu finnes. Jag anser därför, att om kammaren nu följer utskottets förslag, skall kammaren ha klart för sig, att det finns risker, som vi inte få förbise.

Herr Paulsen: Herr talman! Enligt herr Lefflers eget resonemang kan det väl inte vara någon anledning att göra en avskrivning på ett konto, som bara är en beräkning. Hela kursdifferenskontot är ju rätt och slätt en beräkning. Om man köper guld och utländska valutor och därvid betalar mera för dem än de anses värda, skriver man detta såsom förlust, betalar man mindre, skriver man det såsom vinst. Det hela är emellertid endast en beräkning, och man vet, som sagt inte, hur kontot slutligen kommer att gestalta sig. Det visar nu omkring 100 miljoner i förlust, men det kan hända, när det skall avvecklas, att det då visar lika mycket i vinst. Vad är det då för mening i att göra en avskrivning på en sådan post? Skall man göra avskrivningar, skall man göra dem på någonting verkligt. Detta är ju emellertid, som sagt, blott en beräkning. Vinsten på utrikesrörelsen är däremot verklig och bör behandlas såsom sådan. Därför är det riktigt, att fullmäktige låtit den gå in i budgeten.

Herr Wikström: Herr talman! Jag vill bara påpeka, att utom den under debatten omnämnda reserv, som finns för att täcka kursdifferenskontot, finns också en säkerhetsmarginal därutöver. Hela den metalliska valutan är bokförd efter ett pris av 2,480 kronor per kilogram fint guld. Vid en omräkning av detta till nuvarande guldpris får man en ytterligare reserv på mellan 35 och 40 miljoner kronor.

Jag tror, att reservanterna driva försiktigheten alldeles onödigt långt i detta avseende. Det är betydligt större förutsättningar för att, när en valutareglering en gång sker, det skall uppstå vinst än förlust på detta konto. Jag instämmer därför i yrkandet om bifall till utskottets uttalande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställda propositioner, dels att kammaren måtte lägga förevarande punkt till handlingarna med gillande av utskottets uttalande, dels ock att punkten måtte läggas till hand-

Ang. verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.
(Forts.)

lingarna med gillande av det uttalande, som innefattades i den vid punkten fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Uti *punkten 4*, angående utredning rörande avdelningskontorens organisation, hemställde utskottet, att riksdagen måtte besluta uppdraga åt fullmäktige i riksbanken att låta verkställa utredning angående riksbankens avdelningskontor i överensstämmelse med de riktlinjer, som av utskottet i punkten angivits.

I fråga om denna punkt hade reservation avgivits av herr *Lovén*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte besluta uppdraga åt fullmäktige i riksbanken att låta verkställa utredning angående riksbankens avdelningskontor i överensstämmelse med de riktlinjer, som i reservationen angivits.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr *Lovén*: Herr talman! Vid statsrevisorernas granskning av riksbankens förvaltning ha revisorerna funnit, att verksamheten vid vissa av riksbankens avdelningskontor endast var av mindre omfattning. Revisorerna förordade därför en eventuell förenkling beträffande dessa avdelningskontor.

I det svar, som bankofullmäktige avgivit på statsrevisorernas anmärkning, ha bankofullmäktige påpekat, att det för en utomstående helt naturligt är mycket svårt att avgöra, huruvida en förenkling kan åstadkommas i fråga om vissa avdelningskontors arbetsätt. Ungefär samma fråga har tidigare varit föremål för statsrevisorernas, bankoutskottets och kamrarnas behandling, nämligen vid 1924 års riksdag. Efter att genom en delegation ha gjort undersökningar på en hel del avdelningskontor uttalade 1924 års bankoutskott bland annat följande: »Utskottet har emellertid kommit till den uppfattningen, att någon mera avsevärd besparing i förvaltningskostnaderna genom minskning av antalet tjänstemän näppeligen är möjlig. Även om vid de kontor, som hava den minsta rörelsen, arbetet i och för sig, åtminstone vissa tider av året, skulle medgiva indragning av en tjänsteman, synes dock detta knappast kunna ske utan eftersättande av vederbörlig kontroll.»

I denna del har emellertid bankoutskottet gått med på att föreslå kamrarna, att en utredning skall företagas. I fullmäktiges yttrande förekommer emellertid något mera, som utskottet inte velat upptaga. Bankofullmäktige säga nämligen i sin skrivelse rörande revisorernas förslag, att om en utredning rörande avdelningskontorens organisation kommer till stånd, synes det oundvikligt att en sådan utredning utvidgas att omfatta frågan om riksbankens och därmed även avdelningskontorens arbetsområde, framför allt i vad mån det anses önskvärt, att dessa kontor driva direkt utlåning.

Denna fråga har ju många gånger varit föremål för riksdagens behandling, men den har motats och skjutits tillbaka varje gång. För min del förstår jag inte, varför inte riksdagen kan medgiva, att i den utredning, som ändå skall företagas, inbegripes en undersökning, huruvida inte riksbankens verksamhet kan i någon mån utvidgas. Jag förstår i varje fall inte, varför de, som anse, att man har för litet att göra vid vissa av riksbankens avdelningskontor, inte vilja vara med om att ge dem mera arbete. Det är ju dock så, att vissa avdelningskontor anlitas av affärsmän, som därjämte använda sig av en eller

Ang. verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.

(Forts.)

flera privatbanker. Det är naturligtvis svårt för riksbanken att kunna överblicka en sådan kunds ställning, då hans affärer äro fördelade på flera banker. Om riksbanken finge tillstånd att utvidga sin verksamhet, kunde den bli i stånd att tillgodose en sådan kunds hela behov av bankförbindelse och därmed också få möjlighet att överblicka dennes soliditet. I varje fall, herr talman, kan jag inte finna, att det är lämpligt att företaga en undersökning om en dylik förenkling eller kanske rent av ett borttagande av vissa avdelningskontor i en tid av djupaste depression, en depression, som sträcker sig till alla områden inom affärsvärlden. Hur skall man under en sådan nedgångsperiod kunna fastslå ett verksamhetsområde för avdelningskontoren, som skall kunna gälla även under en högkonjunktur? Det förefaller mig vara omöjligt.

Med stöd av vad jag nu anfört ber jag, herr talman, att med instämmande i utskottets kläm få yrka, att kammaren måtte godkänna den motivering, som finnes angiven i den av mig afgivna reservationen.

Herr Leffler: Herr talman! Vid genomläsande av detta bankoutskottets utlåtande finner man, att bankoutskottets majoritet har gått in för en helt annan princip än den, som herr Lovén gjort sig till tolk för. Bankoutskottet har nämligen anslutit sig till den tankegång, som statsrevisorerna givit uttryck åt, nämligen att en utredning bör ske, i vad mån riksbankens avdelningskontor i landsorten kunna begränsas eller indragas, eventuellt även förflyttas. Herr Lovén däremot vill, att utredningen skall avse möjligheten att utvidga avdelningskontorens verksamhet.

Dessa två synpunkter äro ju ganska svåra att förena i ett och samma utlåtande, och majoriteten har, som sagts, stannat för den synpunkt, som statsrevisorerna framfört. Utskottet har gjort detta så mycket hellre, som utskottet kunnat konstatera, att 1924 års bankoutskotts uttalande, som avsåg, att man önskade om möjligt en utvidgad verksamhet för riksbankens avdelningskontor, helt slagit slint. Det har med andra ord visat sig, att en sådan utvidgning inte varit lämplig, och orsakerna härtill äro kanske många. Jag skall inte försöka att här klarlägga dem.

Utskottet har alltså gått in för en viss princip, och denna har varit oförenlig med den princip, som herr Lovén framfört, och av den anledningen tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets framställning.

Herr Wallén: Herr talman! Jag måste bekänna, att för mig var utskotts-majoritetens uttalande ganska överraskande. Det är nog så, att man i allmänhet tycker, att monopoliseringen av bankväsendet *redan* gått ganska långt. Från år 1913 tills dato har bankernas antal genom sammanslagningar minskats till ungefär hälften. Samtidigt ha lånevillkoren och underlaget för krediter i de enskilda bankerna i avsevärd grad skärpts, och särskilda svårigheter göra sig gällande för de mindre låntagarna och de låntagare, som icke ha särskilt goda personliga relationer hos bankerna. Det är också tack vare bankföreningens bestämmelser och stipulationer synnerligen svårt och blir allt svårare och svårare att erhålla kredit. Man får den bestämda uppfattningen, att *storb*ankernas intressen icke sammanfalla med svenska näringsarnas och det *arbetande* kapitalets. Det måste därför betraktas som synnerligen olyckligt, att man vill inskränka riksbankens avdelningskontors verksamhet.

Visserligen har icke jag för min del stora förhoppningar på svenska riksbanken i dess nuvarande skick. Det måste nog tagas till krafttag, om det skall bli bättre, men dock hoppas jag, att ett nytt av bankföreningen oberoende penninginstitut sättes i verksamhet, eller ock att det vidtages en omorganisation

Ang. verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.
(Forts.)

av hela bankväsendet, så att dettas syfte blir att tjäna näringarna. Men då detta kommer att dröja, och riksbankens avdelningskontor göra en viss nytta, måste man beklaga, om deras verksamhet ytterligare skulle inskränkas.

Med hänsyn till nödvändigheten av att man går den rakt motsatta vägen och med hänsyn till att detta behöves särskilt för att reglera räntefrågan och giva möjligheter att i större utsträckning bevilja lån, anser jag för min del, att frågan om avdelningskontorens direkta lånerörelse även bör innefattas i utredningen.

Jag ber, herr talman, att på dessa grunder få yrka bifall till herr Lovéns reservation.

I detta anförande instämde herrar *Nyblom* och *Andersson* i Dunker.

Herr Paulsen: Herr talman! Jag har för min del ingenting emot herr Lovéns reservation. Jag har gått in för utskottets hemställan i känsla av att man skulle komma ungefär lika långt genom att gå utskottsvägen, som på herr Lovéns väg. Men när herr Wallén kommer och säger, att vi vilja inskränka på riksbankens möjlighet att låna ut pengar, gör han sig skyldig till en mycket stor feluppfattning. Det är icke meningen att göra inskränknin-gar däri. När han samtidigt talar om, att det är svårt att få låna pengar i andra banker, vill jag säga, att nog får man lämna säkerhet i riksbanken också. Man får icke låna pengar ur riksbanken utan fullgod säkerhet, lika litet där som i andra banker. Jag tror, att herr Wallén är ute på fullständigt fel väg. Från herr Walléns synpunkter finns det därför ingen anledning att yrka bifall till herr Lovéns reservation.

Herr Wallén: Herr talman! Mot det sista vill jag påpeka, att bevis finnas på att privata banker vägrat lån mot viss säkerhet, under det att riksbanken mot samma säkerhet beviljat lånet. Det finns upprörande fall, där det är berättigat att göra anmärkning mot de enskilda bankerna, och då är det gott att ha riksbankens kontor. Men det ifrågasättes ju på sid. 14, såvitt jag kan läsa utlåtandet rätt, att i viss mån draga in på avdelningskontorens låneverksamhet.

Då jag anser, att motsatsen bör äga rum, herr talman, vidhåller jag mitt yrkande.

Herr Lovén: Herr talman! Bankoutskottets ärade vice ordförande ansåg det svårt att utreda, huruvida en utvidgning av riksbankens verksamhet skall komma till stånd, men svårigheten är väl inte större, än att den kan övervin-nas. En utredning kan det väl alltid göras. Huruvida det sedan visar sig genomförbart, få omständigheterna avgöra.

Beträffande herr Paulsen vill jag säga, att det är icke alltid säkert, att herr Paulsen kan få låna pengar i en privat bank, ty herr Paulsen kan sätta sig så starkt på kant med ledningen inom en eller annan storbank, att vilka säkerhe-ter som än presteras, så säger man, att herr Paulsen i Arlov får inga affärer i banken. Riksbanken fordrar ju också säkerhet, men tager icke hänsyn till låntagarens personliga ställning. Riksbanken är i detta hänseende objektiv och står över partierna.

Herr Paulsen: Herr talman! Det går naturligtvis an att säga, som herrar Lovén och Wallén säga; och jag har ingen anledning att taga storbankerna eller andra banker i försvar, men jag vill säga att det ligger utanför min er-

Ang. verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.
(Forts.)

farenhet, att man, om man kan prestera fullgod säkerhet, icke får det lån, som man begärt, för såvitt det finns pengar tillgängliga. Jag tror icke på sådant, och jag har aldrig sett något exempel på det.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Wallén, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 4 av utskottets förevarande utlåtande nr 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkten 6.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Till avgörande förelåg vidare bankoutskottets utlåtande, nr 28, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Ang. verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2, angående emittering av premieobligationslån, föredrogs nu. Ordet begärdes därvid av

Herr **Lundell**, som anförde: Herr talman! Riksdagens revisorer ha i fråga om villkoren för 1933 års premieobligationer fäst sig vid den effektiva räntefoten, och jag skall tillåta mig att på den punkten göra ett par förtydligande anmärkningar.

Det belopp, som efter vinstplanen årligen skall utlottas, är 6,020,000 kronor och detta motsvarar 4.3 procent av emissionens hela nominella belopp 140 miljoner kronor. Statsrevisorerna jämföra den räntesatsen 4.3 procent med den effektiva medelränta, som riksgäldskontoret räknar ut på vissa statsräntelån, och konstatera, att den faktiska räntenivån i oktober låg vid 3.78 procent, och det ser ju då ut, som om riksgäldskontoret vid emissionen av premieobligationerna skulle ha legat så mycket som en halv procent över vad som kunnat behövas. Det här förklaras nu av att villkoren för lånet hade blivit fixerade

Ang. verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.
(Forts.)

redan i mars, då den effektiva medelräntan var 4.20 och dessutom var i stigande.

När så riksgäldsfullmäktige yttra sig över vad statsrevisorerna anfört så bekräfta de, att det är ränteläget vid den tid, då vinstplanen fastställdes, som har bestämt räntefoten. Fullmäktige peka emellertid också på att försäljningspriset på obligationerna sattes till 51 kronor och att med hänsyn till det överpriset den verkliga effektiva räntan blivit något lägre än 4.3 procent. Riksgäldskontoret kommer, som man kan se av revisorernas berättelse på näst sista sidan, sid. 55, på något sätt fram till att den effektiva räntefoten för lånet skulle vara 4.28 procent. Hur man räknat fram den siffran, det vet jag icke.

Det förefaller mig, som om man, om man räknar riktigt, skulle komma till en betydligt lägre verklig räntefot för det här lånet. Skall man räkna noga, får man ju taga till papper och penna och diverse hjälpmedel, men en grovräkning går ganska lätt att göra i huvudet. Om man räknar med att det är en krona på 50 kronor, så är det ju 2 kronor på 100 kronor. Det är alltså 2 procent, och fördelar man detta på lånets löptid, d. v. s. på den, som egentligen är tänkt eller 10 år, blir det ju två tiondels procent per år. Därmed har man kommit ned från det nominella 4.3 procent till 4.1 procent. Sedan har man ytterligare att fästa avseende vid att lånet icke skall lösas in förrän 3 månader, d. v. s. ett fjärdedels år, efter den sista dragningen, och det betyder så mycket som att staten förfogar över pengarna ett kvarts år räntefritt. Det motsvarar c:a 1 procent, och fördelar man detta på 10 år kommer man ned ytterligare från 4.1 till 4.0 procent. Så ser det ut vid en grov beräkning i huvudet. Räknar man ut den effektiva räntan noga med iakttagande av alla de olika villkor, som äro bestämda i emissionscirkuläret — och jag har gjort mig det besväret —, finner man, att den effektiva räntan för *obligationsköparen* i själva verket blivit 3.987 procent; alltså under 4 procent har den effektiva räntan blivit.

De obligationer, som nu sålts till 51 kronor, såldes i augusti och september 1933, just när emissionen började, och i september var medelräntan på statsräntelånen 3.88 procent, och i augusti hade samma medelränta varit jämnt 4 procent. Ser man på dessa siffror, så finner man, att riksgäldskontoret i verkligheten med den effektiva räntan på det nya lånet träffat så rätt, som gärna kunnat vara möjligt. Så ser det ut, såvitt jag kan se åtminstone. Men det förefaller, som om riksgäldskontoret självt icke hade klart för sig, hur rätt det hade träffat. Och icke statsrevisorerna heller.

Skulle löptiden på lånet bliva icke 10 år utan 15 år, som också i emissionscirkuläret förutsattes vara möjligt, blir ju den effektiva medelräntan något högre, ungefär 4.1 procent.

När jag nu har sagt, att riksgäldskontoret har träffat alldeles rätt, så tänker jag naturligtvis på vad man skulle kalla för seriösa kapitalplaceringar, alltså kapitalplaceringar, som räkna på det sätt som t. ex. banker och försäkringsbolag måste göra. — Men det finns ju också ett mycket stort antal icke seriösa kapitalplaceringar, alltså folk, som är lotteribitet, och det är ju i icke ringa grad till den kategorien av vårt folk, som en emission av premieobligationer vänder sig. Det är alltså personer, som man snarare skulle kalla för spekulanter än kapitalplaceringar, och med hänsyn till storleken av den gruppen av köpare, så skulle säkerligen riksgäldskontoret ha kunnat gå ännu lägre i fråga om villkoren för lånet, alltså gjort lånet fördelaktigare för staten. Det förefaller av det här trycket, som vi fått i saken, som om statsrevisorerna ansett, att riksgäldskontoret borde ha använt sig av detta allmänhetens lotteri-

Ang. verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.
(Forts.)

intresse, under det att riksgäldsfullmäktige känt sig mindre tilltalade av att utnyttja denna mindre värdefulla sida hos kapitalplacerarna.

Emellertid använde sig riksgäldskontoret utav detta lotteriintresse, när 1923 års premieobligationslån släpptes ut, alltså det lån, som blev konverterat med 1933 års. Där hade man ju fört i den bestämmelsen, att obligationer, på vilka det fallit ut vinst, icke skulle lösas in med det nominella beloppet, och på det viset hade man ju kommit fram till en särskild amortering av skulden i förtid, som ju går upp till ungefär 12 miljoner kronor, varom här nu frågas, om detta bör rubriceras som vinst eller icke vinst. Det motsvarar ungefär 10 procent på hela lånebeloppet, 120 miljoner kronor. Om man så delar upp de tio procenten på de tio åren, som lånet har löpt, så blir det en procent därå per år, och man kommer med en sådan grovräkning, om jag så får kalla den, fram till att det där lånet i själva verket för långivaren, d. v. s. för den obligationsköpan- de allmänheten icke varit ett 5 %-lån utan ungefär ett 4 %-lån. Vid den tiden kunde man således med utnyttjande av obligationsköparnas lotteriintresse släppa ut ett lån på ungefär 4 procent, under det att medelräntan för statsrätelån låg ungefär en hel procent högre än den gjorde i september eller oktober 1933, när detta nya 4 %-lån släpptes ut. Jämför man med villkoren för detta lån av 1923 villkoren för det nya lånet, så skulle man närmast draga den slutsatsen, att det hade varit möjligt att släppa ut, under hösten 1933, ett premielån med en effektiv ränta av endast 3 procent.

Det är ganska möjligt att man skulle kunnat gå ännu längre på den vägen och fått en synnerligen billig upplåning för staten. Det där lånet 1923 innebar ju, att man lånade upp 120 miljoner kronor, och så lämnade man 6 miljoner kronor om året till vinstutlottning, och sedan betalade man tillbaka icke 120 miljoner kronor utan ungefär 108 miljoner kronor, och därmed var långivaren tillfredsställd. Om man i stället lånat upp t. ex. 100 miljoner kronor och varje år lottat ur 4 miljoner kronor och sedan om 10 år tagit så stor kapitalrabatt, som en återbetalning av 78 miljoner kronor innebär, d. v. s. en kapitalrabatt av 22 miljoner kronor, så skulle man i verkligheten haft lånet för statens räkning mot en effektiv räntefot av c:a 2 procent.

De alla billigaste pengarna, det kan ju anmärkas till sist, får staten genom penninglotterierna. Där ser det ut ungefär så, att när staten har lånat upp 100 miljoner kronor, så betalar den tillbaka 60 à 70 miljoner i vinstutlottning, och sedan blir det ingen kapitalslutbetalning till långivarna alls. Alltså där är det långivaren, som betalar 30 eller 40 procent ränta för nöjet att få låna ut pengar till staten. Som man ser, finns det ganska stora möjligheter att förbättra statsfinanserna, om man vill utnyttja folks svaga sidor i den utsträckning, som tydligen är möjligt.

Herr talman, jag har velat säga detta med anledning av de uppgifter, som givits om den effektiva räntan på 1933 års premieobligationslån. Där tycktes mig vara något missförstånd om det verkliga förhållandet.

Herr talman, jag har intet yrkande.

Vidare yttrades ej. På framställd proposition av herr förste vice talman- nen, som under herr Lundells anförande övertagit ledningen av kammarens för- handlingar, beslöt kammaren att lägga förevarande punkt till handlingarna.

Punkterna 3 och 4.

Lades till handlingarna.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Föredrogs vart för sig bankoutskottets utlåtanden:
nr 29, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning; samt
nr 30, i anledning av väckta motioner om inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Borås.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 14.

Ang. användande av riksbankens vinst för år 1933 m. m.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört bankoutskottets memorial, nr 31, angående användande av riksbankens vinst för år 1933 m. m.

Uti förevarande memorial hemställde utskottet, att riksdagen måtte besluta, att av riksbankens vinst för år 1933 och föregående år skulle till statsverket under budgetåret 1933/1934 överlämnas ett belopp av 13,000,000 kronor.

Vid memorialet var likväl fogad reservation av herrar *Stendahl, Lindgren, Ernfors, Leffler* och *Andersson* i Lindome, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte besluta att av riksbankens vinst för år 1933 skulle till statsverket under budgetåret 1933/1934 överlämnas ett belopp av 9,000,000 kronor.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr Leffler: Herr talman! Med åberopande av det anförande, som jag höll vid punkt 2) av bankoutskottets utlåtande nr 27 och som avsåg 1933 års vinst, skall jag tillåta mig att yrka bifall till reservationen.

Herr Paulsen: Herr talman! Med hänvisning till det anförande jag hade vid bankoutskottets utlåtande nr 27, punkt 2, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Efter av herr förste vice talmannen givna propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 15.

Slutligen föredrogs vart för sig:

bankoutskottets memorial, nr 32, angående ändring i stadgarna för riksdagsbiblioteket, i vad avser val av suppleanter i bibliotekets styrelse; och

andra lagutskottets utlåtande, nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 6 § förordningen den 26 juni 1931 (nr 281) om moderskapsunderstöd.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda memorial och utlåtande hemställt.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets memorial, nr 11, angående granskning av de i statsrådet förda protokoll;

statsutskottets utlåtanden:

nr 85, i anledning av väckta motioner om tillfällig löneförbättring åt vissa militära beställningshavare;

nr 86, i anledning av väckta motioner om anslag till möjliggörande av förtidsavgång för officerare och underofficerare;

nr 87, i anledning av väckt motion om viss ändring av bestämmelserna rörande ekiperingshjälp till officerare och underofficerare med vederlikar;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till ersättning åt blinda m. m.;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till fattigvård och barnavård för lappar;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för vattenrättsingenjörerna L. E. Wedberg, S. L. C. Aspegrén och K. J. Elfström att för placering i löneklass få tillgodoräkna viss tjänstgöring;

nr 91, i anledning av väckt motion om gottgörelse till Angarns sockens fattigvårdsstyrelse för viss fattigvårdskostnad;

nr 92, i anledning av väckt motion angående sänkning av arvodena åt riksgäldsfullmäktige m. fl. arvodestagare;

nr 93, i anledning av väckta motioner om viss retroaktiv tillämpning av beslut rörande Linköpings stads placering i dyrortshänseende; och

nr 94, i anledning av väckta motioner om ersättning av statsmedel till vissa kommuner för till Aktiebolaget Vin- och Spritcentralen restituerade skattebelopp;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen den 15 juni 1922 (nr 270) ävensom i ämnet väckta motioner;

nr 52, i anledning av väckta motioner angående ändring i gällande föreskrifter om uppskattning av prästlöneboställes normalavkastning m. m.; och

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 23 § lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i lagen om fattigvården;

nr 24, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i fattigvårdslagens bestämmelser rörande hemortsrätt; och

nr 25, i anledning av väckt motion angående viss ändring i lagen om fattigvården;

jordbruksutskottets memorial och utlåtande:

nr 63, med överlämnande till riksdagen av förteckning över av domänstyrelsen under år 1933 försålda hemman och lägenheter; och

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående visst markbyte mellan kronan och Östersunds stad;

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion angående användande av vedeldning å lokomotiv och stationära centralvärmeanläggningar vid statens järnvägar; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av motionerna II: 371 angående beredande av sysselsättning åt arbetslösa genom en allmän förkortning av arbetstiden och II: 498 angående ransonering av arbetet i syfte att bereda den arbetslösa ungdomen plats i produktivt arbete.

§ 17.

Interpellation.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr **Wallerius**, som yttrade: Herr talman! Av lärare i kristendom vid rikets statliga och kommunala gymnasier har till Kungl. Maj:t ingivits en framställning, varuti bl. a. anföres:

»Enligt Kungl. Maj:ts stadga för rikets allmänna läroverk av den 24 september 1928 bibehölls visserligen kristendomskunskap såsom obligatoriskt undervisningsämne även i gymnasiet båda sista ringar, men upphörde på grund av bestämmelser i § 101 praktiskt sett att vara förhørsämne i muntlig studentexamen med läroverkens egna lärjungar. Denna anordning har nu prövats i 2 1/2, på vissa håll 3 1/2 läsår. Ämnet har genom denna bestämmelse kommit i egendomlig särställning. Officiellt gälla väl dess betyg i studentexamen, men censorerna ha ingen möjlighet att, om de så önska, pröva abiturienternas kunskaper i ämnet, och friheten från examenskontroll gör å andra sidan, att åtskilliga elever, speciellt i sista ringen, endast ägna mindre intresse åt detsamma. Ämnet har sålunda, trots sin karaktär av obligatoriskt undervisningsämne, förlorat sin jämställdhet med övriga ämnen. Då det nu torde vara oemotsägligt, att kristendomskunskapen representerar ett bildningsvärde, som en vuxen svensk medborgare icke utan väsentlig skada kan avvara, och då de sista gymnasieåren just för detta ämne är en ur undervisningssynpunkt synnerligen viktig tid, måste vi på förut anförda grunder anse det högeligen önskvärt, att vårt ämne blir vid muntlig studentexamen med läroverkens egna lärjungar som förhørsämne jämställt med övriga i abiturienternas respektive ämnesgrupper ingående ämnen.

Den andra punkt, som vi önska beröra, är den i senaste undervisningsplan införda nedskärningen av ämnets timtal i sista ringen från 2 timmar till 1 timme i veckan, vilken ändring är avsedd att genomföras från och med nästa läsår. Måhända sammanhänger denna inskränkning av tiden med den likaledes nu först införda begränsningen av lärokursen i denna ring till blott den kristna tros- och livsåskådningen. Men det är vår på erfarenhet grundade övertygelse, att icke heller denna del av ämnet enbart kan på ett tillfredsställande sätt behandlas med 1 timme i veckan. Skall undervisningsplanens ord om 'allvarlig eftertanke' någonstades gälla, så torde det speciellt vara vid denna svåra, men ock synnerligen betydelsefulla del av ämnet. Men en sådan eftertanke kan näppeligen väckas genom forcerad genomgång av detta kursmoment. Och till något annat kan den nya bestämmelsen icke gärna leda. Karakteristiskt är också, att när 1928 års undervisningsplan vid sidan av tros- och livsåskådningen nämner andra moment, som alternativt borde genomgå, tillfogas försiktigtvis reservationen: 'i den mån tiden det medgiver'. Det har för övrigt flerstädes visat sig svårt att i de båda föregående ringarna medhinna den stora kyrkohistoriska kursen, vilket då redan lett till en viss avknappning av tiden för den systematiska undervisningen i sista ringen. Alldeles oavsett frågan om ämnets ställning i studentexamen måste vi sålunda hävda nödvändigheten av att det, såsom hittills, också i sista ringen erhåller 2 timmar till sitt förfogande.»

Med hänsyn till detta undervisningsämnes stora vikt synes mig också frågan om dess ställning på gymnasiet böra tillmätas stor betydelse. Den redogörelse för nu rådande förhållanden i detta avseende och de önskemål, som anförts ur förutnämnda sakkunniga framställning, torde vara av allmänt intresse; och anslutande mig till dem, får jag vördsamt anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet framställa frågan,

huruvida herr statsrådet anser, att kristendomskunskap såsom undervis-

Interpellation. (Forts.)

ningsämne å rikets gymnasier bör erhålla en förstärkt ställning, och är villig härför vidtaga åtgärder.

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 18.

Justerades protokollsutdrag.

§ 19.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Sjögren</i>	under	3 dagar fr. o. m. den	22 april,
» <i>Pettersson</i> i Rosta	»	4 » » »	23 »
» <i>Magnusson</i> i Skövde	»	3 » » »	22 »
» <i>Pettersson</i> i Dahl	»	3 » » »	21 »
» <i>Åqvist</i>	»	2 » » »	23 »
» <i>Johansson</i> i Djursnäs	»	2 » » »	23 »
» <i>Herou</i>	»	5 » » »	22 »
» <i>Eklund</i>	»	den 24 april,	
» <i>Lövgren</i>	»	7 dagar fr. o. m. den	23 april,
» <i>Johanson</i> i Hallagården	»	3 » » »	22 »
» <i>Anderson</i> i Råstock	»	2 » » »	22 »
» <i>Frankenberg</i>	»	4 » » »	22 »
» <i>Persson</i> i Undersvik	»	4 » » »	21 »
» <i>Spångberg</i>	»	2 » » »	23 »
» <i>Johanson</i> i Stockholm	»	7 » » »	24 »
» <i>Jonsson</i> i Haverö	»	8 » » »	25 »
» <i>Wiklund</i>	»	4 » » »	23 »
» <i>Gustafson</i> i Dädesjö	»	3 » » »	24 »
» <i>Leffler</i>	»	den 23 april och	
» <i>Björk</i> i Tryde	»	2 dagar fr. o. m. den	23 april.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1.15 e. m.

In fidem
Per Cronvall.